

TER ONDERTEKENING

Aan: MOCW

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**

Van

Datum

2 april 2025

Referentie

51707680

Bijlagen

Intern OCW afgestemd

MBO, WJZ

nota

Kamerbrief toegankelijkheid en doorstroom

Aanleiding

Aan de Kamer is een brief toegezegd over doorstroom en toegankelijkheid.¹ In de voorliggende brief wordt ingegaan op een drietal beleidsonderzoeken² en een aantal moties. Het streven is om de brief op uiterlijk 9 april a.s. naar de Kamer te sturen, zodat deze behandeld kan worden in het HO&DUO debat (23 april). In de beleidsstaf van 31 maart 2025 is een aantal onderwerpen voor deze brief met u besproken. Deze zijn met uw opmerkingen verwerkt in de brief.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd om:

- in te stemmen met de inhoud van deze brief.
- de brief te ondertekenen voor verzending aan de Tweede Kamer.

Kernpunten

- De brief start met een analyse van drie beleidsonderzoeken en is vervolgens ingedeeld in drie hoofdstukken 1. Studiekeuze, 2. Selectie, en 3. Studiesucces
- U presenteert drie doelstellingen om de toegankelijkheid in de toekomst te verbeteren en te bestendigen: 1) het verbeteren van de match tussen student en opleiding; 2) eerlijke en zorgvuldige selectie en toelating; en 3) het verbeteren van het student- en studiesucces.

Toelichting

Hier volgt een beknopte toelichting per hoofdstuk.

1. Studiekeuze

- Aangezien jongeren al vroeg keuzes maken en beelden vormen van vervolgopleidingen en carrières is het ook van belang dat deze hulp vroeg aangeboden wordt. U presenteert een aantal maatregelen om dit te verbeteren, zoals het optimaliseren van de studiekeuzecheck, in kaart brengen van opwaartse druk en de VABOK.

¹ Beleidsbrief, toezegging debat Toekomstverkenning (april 2024)

² Het IBO Doelmatigheid Hoger Onderwijs over het gedeelte uitval en switch (2024), Het rapport 'HBO'ers gelijkgeschakeld?' van de Inspectie van het Onderwijs (inspectie) over de toegankelijkheid van wo masters voor hbo bachelor gediplomeerden. (2025) Een serieuze zaak, De wereld van kansenongelijkheid voor het eerstegeneratiestudenten achter het halen van een diploma (2024)

- Tevens speelt in de studiekeuze ook nog steeds de opwaartse druk een rol. U geeft aan dat we wat u betreft af moeten van opwaartse druk en kondigt aan om prikkels in de doorstroom mbo - hbo te onderzoeken in het verlengde van de motie Martens-America.
- Tegelijkertijd werkt u aan verbetering van overgangen in de beroepskolom voor studenten die na hun mbo-diploma de ambitie hebben om hun onderwijsloopbaan in het hbo te vervolgen.

Datum
2 april 2025

2. Selectie

- U kondigt in de brief aan om in de wet te expliciteren dat bachelor en masteropleidingen hun selectieprocedure dienen te onderbouwen zodat de medezeggenschap haar adviesrecht goed kan uitvoeren.
- Naar aanleiding van het inspectierapport 'Hbo-ers gelijkgeschakeld' constateert u met de inspectie dat het niet is toegestaan, is om hbo-bachelor gediplomeerden bij voorbaat uit te sluiten van wo-masters. Het inspectierapport laat zien dat dit in de praktijk nu wel gebeurt. In deze brief geeft u aan dat u samen met de inspectie masteropleidingen via een brief wijst op de wettelijke kaders.
- Zoals met u besproken in de beleidsstaf van 31 maart 2025 volgt er nog een gezamenlijke brief met VWS over ministersplaatsen in de bredere context van de arbeidsmarkt in de zorg van het Caribisch gebied.
- In de brief gaat u in op de mogelijkheden van corrigerende selectie zoals toegezegd. Hier is in de Nederlandse context geen ruimte voor en het past niet bij uw inzet om de kansengelijkheid te vergroten binnen de kaders van de huidige systematiek van decentrale selectie.

Moties m.b.t. selectie

- In de brief worden vier moties m.b.t. selectie behandeld. Deze moties zijn met u besproken in de Beleidsstaf van 24 september 2024 en 12 december 2024, waarna u de wijze van afhandeling van deze moties heeft geaccordeerd.³

Reactie op onderzoeksrapport 'Hbo'ers gelijkgeschakeld?'

- In de beleidsstaf van 31 maart 2025 is de reactie op het onderzoek van de inspectie naar de doorstroom van hbo-bachelors naar wo-masters besproken.
- In de brief wordt een toelichting gegeven over de wettelijke opdracht die masteropleidingen hebben ten aanzien van doorstroom van hbo- en wo-bachelor gediplomeerden.
- De inspectie laat zien dat er masteropleidingen zijn die hbo-bachelor gediplomeerden a priori als groep uitsluiten. Dat is niet toegestaan. Zoals aangegeven gaat u samen met de inspectie hbo en wo masteropleidingen hiernaast nog wijzen op de wettelijke kaders in een brief.
- De inspectie plaatst een opmerking over het Ba-Ma stelsel in relatie tot het binaire stelsel. Doordat dit een fundamentele discussie vereist op stelselniveau wordt hier op een later moment op terug gekomen. Bijvoorbeeld in het inhoudelijk kader opleidingsaanbod, welke is aangekondigd in de beleidsbrief.

³ Zie ook bijlage 1. Moties en toezeggingen.

3. Studiesucces

Datum

2 april 2025

- Het vergroten van het studiesucces en het tegengaan van uitval en switch vormen complexe uitdagingen. Het is daarom van belang om studenten al vroeg te ondersteunen en snel in te (kunnen) grijpen bij eventuele problemen. Er worden verwezen naar bestaande maatregelen en programma's die de afgelopen jaren zijn geïnitieerd zoals het programma STIJN en het Landelijk Kaderstudentenwelzijn en kennisproducten van de ETHO. De bestaande maatregelen zijn vooral gericht op het vergroten van thuisgevoel, dat wil zeggen de sociale en academische binding op een instelling, en een goede landing voor alle studenten. U bouwt uw inzet af en de instellingen kunnen meer hun eigen verantwoordelijkheid nemen.
- Over de uitvoering van de motie Hertzberger (NSC) is met u gesproken tijdens de beleidsstaf van 31 maart 2025. Uw opmerkingen zijn verwerkt in de brief, er wordt gewezen op de reeds bestaande mogelijkheden en verwezen naar de gesprekken die zijn gevoerd met de onderwijskoepels en consequenties voor de uitvoering.
- U geeft aan niet over te gaan tot het monitoren van eerstegeneratiestudenten, waartoe de motie Peters (CDA) oproept. Onderzoek van Dialogic wijst onder meer op het risico van stigmatisering bij overgang tot monitoring.

Krachtenveld

Studentenorganisaties ISO en LSVb

Moties m.b.t. selectie

- De afhandeling van de moties rondom selectie zijn eerder besproken met ISO en LSVb, ze zijn voorstander van extra wettelijke verplichtingen rondom selectie.
- Ze kunnen zich vinden in de explicitering van de wet en hebben ook aangegeven zich in te spannen om de medezeggenschapsorganen hierbij te ondersteunen.

Uitval en switch: Richtsnoer van het ISO

- ISO heeft een richtsnoer gepubliceerd rondom het tegengaan van uitval en switch, in de brief wordt hiernaar verwezen op verschillende plekken in de brief.⁴ De verwachting is dat ISO dit document ook zal gebruiken in de lobby richting de Tweede Kamer.
- Het ISO en LSVb zijn voorstander van exitgesprekken en afstudeerverklaringen (motie Hertzberger) en zullen teleurgesteld zijn dat dit niet verplicht wordt voor instellingen.

Bevindingen rapport inspectie hbo-bachelors en wo-masters

⁴ Zie: <https://iso.nl/2025/03/publicatie-richtsnoer-uitval-switch/>

- De studentenorganisaties vinden het problematisch dat hbo-bachelor afgestudeerden niet overal kunnen doorstromen naar een wo-master en verwachten dat de minister instellingen hierop aanspreekt.

Datum
2 april 2025

Koepels UNL en VH

Moties m.b.t. selectie

- UNL heeft eerder ambtelijk aangegeven te zijn voor zelfregie en tegen wettelijke verplichtingen voor opleidingen om hun selectieprocedure te onderbouwen. Ook blijft UNL investeren in de naleving van effectieve vormen van selectie en onderlinge kennisdeling.
- In het najaar van 2025 is UNL van plan om de eigen afgesproken richtlijnen in het Kader Selectie te evalueren.

Studiekeuzecheck

- Voor wat betreft de optimalisatie van de Studiekeuzecheck hebben UNL en de VH op ambtelijk niveau aangegeven mogelijk extra regeldruk te voorzien op basis van de uitkomsten van een evaluatie.

Uitval en switch: motie Hertzberger (NSC)

- Op ambtelijk niveau hebben UNL en de VH het volgende aangegeven dat de kosten van verplichtingen voor exitgesprekken en verklaringen van uitstroomniveau niet opwegen tegen de baten. De verwachting is dat (lang) niet alle studenten na uitval behoefte hebben aan een exitgesprek, dat studenten die daar wel behoefte aan kunnen hebben ook al voor uitval in gesprek kunnen en dat het zinvoller is om in te zetten op vroege interventies die uitval zoveel mogelijk kunnen voorkomen.
- Het standaard inplannen van deze gesprekken vergt veel tijd zowel van de organisatie (personeel moet aanwezig zijn, kan niet elders ingeroosterd worden, etc.), waarbij men inschat dat de opbrengsten zeer gering zijn. Bezuinigingen op instellingen maken dat hier nog minder ruimte voor is.
- Studenten kunnen momenteel ook zelf al gesprekken en begeleiding aanvragen. Datzelfde geldt voor een cijferlijst met behaalde vakken, waarmee bij eventuele herinstroom nagegaan kan worden of er vrijstellingen mogelijk zijn. Een verklaring van behaalde competenties is niet mogelijk. Het hbo en wo werken, in tegenstelling tot het mbo, met een structuur van studiepunten en niet met te behalen competenties.
- Wegens privacyredenen is het niet mogelijk om studenten na uitschrijving te benaderen. Bij een verplichting zal in de procedures zal aan de voorkant moeten worden ingebouwd dat studenten hier toestemming voor geven (bijv. via Studielink).
- Voor studenten in het hbo en wo die stoppen met hun studie is het momenteel al mogelijk om cijferlijsten op te vragen. Via cijferlijsten kan een herinstroom in het onderwijs makkelijker worden, bijvoorbeeld door het verkrijgen van vrijstellingen voor al behaalde vakken.

Bevindingen rapport inspectie hbo-bachelors en wo-masters

- UNL en VH hebben onderdeel uitgemaakt van de klankbordgroep van het onderzoek.
- UNL heeft ambtelijk aangegeven nog bestuurlijke reactie op het rapport van de inspectie te overwegen en hierover ook te communiceren richting instellingen. Een van de bezwaren die UNL heeft benoemd is dat premasters niet worden bekostigd.
- De VH is van mening dat het onwenselijk is dat hbo-bachelors met een diploma bij wo-masteropleidingen a priori worden buitengesloten maar wijst ook het masteraanbod van hbo-instellingen als mogelijk alternatief voor wo-masters.

Datum
2 april 2025

Bijlage 1. Moties en toezeggingen

Studiekeuze en doorstroom	
Motie	Afhandeling in brief
Het Lid Martens America De Kamer verzoekt de regering te inventariseren en in kaart te brengen hoe deze wettelijke taak qua doorstroom van het mbo naar het hbo wordt geïnterpreteerd; De Kamer verzoekt de regering voorts in kaart te brengen welke wetsverandering er nodig zou zijn om deze wettelijke taak aan te passen. Kamerstukken II 2024-2025 31 524, nr. 630	U geeft aan te onderzoeken hoe mbo-instellingen de wettelijke opdracht om op te leiden voor de samenleving, arbeidsmarkt en vervolgopleiding interpreteren als het gaat om de doorstroom van mbo naar hbo. De motie is hiermee nog niet afgedaan.
Toezegging	
Het lid Martens America In de eerstvolgende brief over het mbo worden de nog niet eerder naar de Tweede Kamer verzonden rapporten en onderzoeken m.b.t. de doorstroom mbo-hbo met de Kamer gedeeld. TZ202502-102	U geeft aan te bevestigen dat dit is gebeurd met de rapporten die in opdracht van het ministerie van OCW zijn uitgevoerd. Een overzicht van overige onderzoeken naar dit onderwerp en een overzichtspagina over doorstroom is te vinden via de website van NRO. De toezegging is hiermee afgedaan

Selectie	
Motie	Afhandeling in brief
De motie van het lid Van Meenen c.s.; De Tweede Kamer verzoekt de regering in het najaar met voorstellen te komen die eisen stellen aan de onderbouwing van gehanteerde selectiecriteria, gericht op kansengelijkheid en de kwantiteit van selectiecriteria te maximaliseren. Kamerstukken 2018/19 II, 31288, nr. 713	Opleidingen worden verplicht om hun selectieprocedure te onderbouwen voor de medezeggenschap. De medezeggenschap kan zo beter uitvoering geven aan het reeds bestaande adviesrecht. Hiermee zijn de moties afgedaan.
Motie van de leden Van der Laan en Van der Woude; De Tweede Kamer verzoekt de regering opleidingen te verplichten om te onderbouwen en te publiceren hoe de selectieprocedure past bij de inhoud van de opleiding, effectief is en gelijke kansen borgt Kamerstukken II 2022/23, 35765, nr. 10	
Motie van de leden Peters en Van der Woude; De Tweede Kamer verzoekt de regering te bewerkstelligen dat instellingen handvatten krijgen hoe zij hun selectieprocedures kunnen toetsen en evalueren, te stimuleren dat instellingen hun selectievormen en -procedure extern gaan toetsen, bijvoorbeeld dat instellingen dit onderling gaan doen, en te onderzoeken of een verplichting van de externe toetsing wenselijk is; verzoekt de regering om de Kamer hierover te informeren voor het zomerreces Kamerstukken II 2022/23, 35765, nr. 10	
Motie van het lid Ergin; De Tweede Kamer verzoekt de regering om in beeld te brengen bij welke opleidingen er gebruik wordt gemaakt van decentrale loting en welke instrumenten er bij de selecties worden toegepast. Kamerstukken II 2023/24, 31288, nr. 1116	In de brief wordt beschreven dat selectie-instrumenten periodiek worden gemonitord. De inspectie is voornemens om in 2026 een onderzoek te doen naar loting. Hiermee is de motie afgedaan.

Datum
2 april 2025

Motie van het lid Ergin c.s.; De Tweede Kamer verzoekt de regering de ministersplaatsen of een gelijksoortige regeling te herintroduceren en de Kamer voor het zomerreces te informeren. Kamerstukken II 2023/24, 31288, nr. 1118	De Kamer wordt voor de zomer geïnformeerd via een gezamenlijke brief vanuit VWS en OCW over de motie omtrent ministersplaatsen. De motie is hier nog niet mee afgedaan.
Toezegging	
In Q1 2025 stuurt de minister een brief naar de Tweede Kamer over kansengelijkheid binnen selectieprocedures, waarin ook wordt opgenomen hoe uitvoering wordt gegeven aan de motie Ergin. In deze brief wordt eveneens ingegaan op de integrale afweging van ministersplaatsen in het Caribisch gebied.	
Na de zomer 2024 ontvangt de Tweede Kamer een brief over selectie door onderwijsinstellingen met de volgende onderwerpen: • de verplichte onderbouwing in het kader van selectieprocedures • de toepassing van selectiemethodes (inclusief mogelijkheden voor monitoring en landelijke registratie) • bias	Deze onderwerpen worden behandeld in het hoofdstuk over selectie. De toezeggingen zijn hiermee afgedaan.
In het voorjaar 2025 ontvangt de Tweede Kamer een brief over selectie en kansengelijkheid in het hoger onderwijs, inclusief de uitvoering van de relevante moties en de mogelijkheid tot corrigerende selectiemethoden. TZ202410-180	

Studiesucces	
Motie	Afhandeling in brief
Motie van lid Peters De Tweede Kamer verzoekt de regering om samen met de instellingen te onderzoeken hoe meer aandacht besteed kan worden aan eerstegeneratiestudenten en daarbij in ieder geval in kaart te brengen hoe er beter zicht gekregen kan worden op deze groep. Kamerstukken II 2022-2023, 36200VIII, nr. 248	In de brief worden de bevindingen van onderzoeksbureau Dialogic besproken en geeft u aan dat monitoring onwenselijk is vanwege stigmatisering. Bovendien zijn veel studenten zich niet eens bewust van dat zij een eerstegeneratiestudent zijn, of herkennen zij zich niet in de term. Het kan onnodig een lager zelfbeeld en lager gevoel van bekwaamheid aanwakkeren. Hiermee is de motie afgedaan.
Motie van het lid Hertzberger De Tweede Kamer verzoekt de regering om met de kennisinstellingen in het hoger onderwijs afspraken te maken om met late uitvallers, die uitvallen na het behalen van hun eerste twee jaar, altijd een exitgesprek in te plannen om de student te wijzen op de opties voor herinstroom en een verklaring te verstrekken met het uitstroombniveau en de behaalde competenties;	U geeft aan juist te willen inzetten op preventie en dat instellingen hebben aangegeven de voorkeur te geven aan beleid gericht op het voorkomen van uitval. Studenten kunnen daarbij nu ook al bij dreigende uitval een gesprek aanvragen en een cijferlijst met behaalde vakken. Hiermee is de motie afgedaan.
Motie van het lid Tseggai De Tweede Kamer verzoekt de regering om te onderzoeken in hoeverre op dit moment maatwerk mogelijk is om onder genoemde omstandigheden te studeren en voorstellen te doen voor verdere verbeteringen, en de Kamer hierover te informeren Kamerstukken II 2023-2024 31288 nr. 1143	Zoals eerder aangekondigd laat u conform de motie Tseggai , onderzoeken welke verbeteringen er mogelijk zijn. De uitkomsten zal ik begin 2026 met uw Kamer delen. De motie is nog niet afgedaan.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

n.v.t

TER BESLUITVORMING

Aan: MOCW

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering

Van

Datum

13 januari 2025

Referentie

50056047

Bijlagen

nota

Uitwerking moties selectie in het hbo en wo

Aanleiding

- In Q1 2025 is een Kamerbrief toegezegd met een verdere uitwerking van een aantal moties rondom selectie in het hbo en wo (zie overzicht).
- In de beleidsstaf van 17 december 2024 is met u gesproken over het verbeteren van de onderbouwing van selectieprocedures. Dit naar aanleiding van onderstaande moties die verzoeken om een verplichte onderbouwing en toetsing van selectieprocedures.¹ U heeft aangeven mee te gaan in het advies om de positie van de medezeggenschap te versterken en niet te opteren voor alternatieve maatregelen (zoals: een zelfstandig wetstraject met nieuwe verplichtingen, koppeling van selectie aan accreditatie en visitatie of bestuurlijke afspraken met de koepels).
- In de beleidsstaf van 24 september 2024 gaf u eerder al aan akkoord te zijn met het uitvoeren van een periodiek onderzoek naar de inzet van selectie instrumenten en een jaarlijkse uitvraag naar het gebruik van loting (motie Ergin) en niet over te gaan tot de maximering van selectiecriteria (motie van Meenen).

Overzicht moties selectie

1. Eisen stellen aan de onderbouwing van gehanteerde selectiecriteria, gericht op kansengelijkheid en de kwantiteit van selectiecriteria te maximeren. **D66 Van Meenen c.s. 2019 (tegen: PVV)**
2. Opleidingen te verplichten om te onderbouwen en te publiceren hoe de selectieprocedure past bij de inhoud van de opleiding, effectief is en gelijke kansen borgt. **D66/VVD Van der Laan en Van der Woude, 2023 (tegen: FVD, JA21)**
3. Handvatten voor toetsen en selectieprocedures toetsen en evalueren, onderzoek naar verplichting externe toets. **CDA/VVD (Peters en Van der Woude, 2023) (tegen: FVD en JA21)**
4. In beeld te brengen bij welke opleidingen er gebruik wordt gemaakt van decentrale loting en welke instrumenten er bij de selecties worden toegepast. **DENK Ergin 2024 (tegen: PVV, VVD, BBB, FVD, JA21)**

Geadviseerd besluit

- A. *Moties verplichte onderbouwing en toetsing*
- Om invulling te geven aan de moties die vragen om een verplichte onderbouwing en toetsing (zie overzicht: moties 1-3) wordt u geadviseerd om akkoord te gaan met het voorstel om via de variawet te expliciteren dat de medezeggenschap, moet kunnen beschikken over een

¹ Over de motie m.b.t. een alternatief voor de ministersplaatsen wordt u separaat geïnformeerd.

onderbouwing van de selectieprocedure. De medezeggenschap heeft reeds adviesrecht (WHW art. 9.33a lid 2 sub d) en kan door deze maatregel de selectieprocedure beter toetsen en voorzien van advies.

- U wordt geadviseerd om akkoord te gaan met het voorstel om in overleg met de koepels, de Expertgroep Toegankelijkheid Hoger Onderwijs (ETHO) en studentenorganisaties de kennisbasis over selectie bij medezeggenschapsorganen te versterken. Voor instellingen zijn reeds handvatten beschikbaar gekomen met het Handboek Selectie.

B. Motie in beeld brengen van selectie-instrumenten

- U wordt geadviseerd akkoord te gaan met het voorstel om periodiek in beeld te brengen welke selectie-instrumenten er worden ingezet door opleidingen en jaarlijks uit te vragen via de koepels welke opleidingen gebruik maken van loting (zie overzicht: motie 4).

Kernpunten

A. Moties verplichte onderbouwing en toetsing

Probleem en oorzaak van probleem

Uit onderzoek blijkt dat bepaalde groepen studenten, bijvoorbeeld aspirant-studenten met een migratieachtergrond en eerstegeneratiestudenten, minder kans maken om toegelaten te worden tot een selecterende opleiding in het hbo en wo. Onbedoeld spelen naast de kwaliteiten ook achtergrondkenmerken van kandidaten een rol in de selectie.

Instellingen onderschrijven het belang van kansengelijkheid, maar weten dit onvoldoende te borgen. Selectieprocedures worden niet systematisch ontworpen op basis van beschikbare kennis en selectieprocedures worden onvoldoende geëvalueerd op onbedoelde effecten van selectie. Opleidingen zijn daarbij niet transparant genoeg richting studiekeizers, volgens de Inspectie van het Onderwijs.²

Voorgestelde maatregelen: versterking rol medezeggenschap

De sleutel voor de borging van kansengelijkheid ligt in een betere onderbouwing en evaluatie van selectieprocedures. Dat voorkomt de inzet van onnodige criteria en instrumenten met ongewenste bijwerkingen. Er worden twee maatregelen voorgesteld.

Maatregel 1: Verplichte onderbouwing t.b.v. medezeggenschap via Variawet
Selectieprocedures worden vastgesteld na advies van de studentgeleding van de centrale medezeggenschap. Hierbij heeft de medezeggenschap adviesrecht op de selectiecriteria en selectieprocedure (WHW art. 9.33a lid 2 sub d). Om goed uitvoering te kunnen geven aan het adviesrecht moet de medezeggenschap

² Inspectie van het onderwijs (2023), Selectie in het hoger onderwijs: criteria, instrumenten de borging van kansengelijkheid

kunnen beschikken over een onderbouwing van de ingezette selectiecriteria en selectie-instrumenten. Via de variawet kan worden verduidelijkt in de wet dat de medezeggenschap (om haar adviesrecht goed uit te voeren) moet kunnen beschikken over een openbare onderbouwing van de selectieprocedure. In de memorie van toelichting kan worden opgenomen waarop de onderbouwing moet ingaan. De blik van de medezeggenschap kan daarbij worden gezien als een externe toetsing van de selectieprocedure. Op deze mogelijkheid heeft ook de inspectie gewezen.³

Maatregel 2: Leergang over selectie voor medezeggenschap

Aansluitend bij maatregel 1 is het mogelijk om in overleg met de ETHO, de koepels en ISO en LSVb een leergang op te zetten voor studenten uit de medezeggenschap en hen kennis bij te brengen over het inrichten van een selectieprocedure. Het ontwerpen van een passende selectieprocedure is een specifieke expertise. Ook om goed advies te geven over een selectieprocedure is een zekere basiskennis over de vormgeving en risico's van selectie vereist. In de afgelopen jaren is de kennisbasis over selectie flink uitgebreid. Op basis van het handboek selectie kan in samenspraak met de studentenorganisaties een leergang worden ontwikkeld. Dit is gelijk aan de leergang die eerder is georganiseerd voor beleidsmedewerkers van universiteiten. Ook kan gedacht worden aan een e-learning over selectie, die geplaatst kan worden op het online platform loketmedezeggenschap.nl. Financiering van deze maatregel kan naar verwachting verlopen via de ETHO of door een tijdelijke ophoging van de structurele middelen van ISO en LSVb.

B. In beeld brengen van selectie-instrumenten

Onderzoek naar selectie en loting

De motie Ergin⁴ vraagt om een registratie van selectie-instrumenten om inzichtelijk te maken welke opleidingen gebruik maken van loting. Een jaarlijkse registratie is niet proportioneel en zorgt voor veel extra administratieve lasten bij instellingen. In plaats van een jaarlijkse registratie zal het gebruik van loting jaarlijks uit te vragen via de koepels en starten we een periodiek onderzoek naar de inzet van selectiecriteria en instrumenten (1x in de 4 jaar). Een logisch eerste moment om dit periodiek onderzoek te starten is in 2026, in dat jaar heeft de inspectie ook aangekondigd om onderzoek te doen naar de effecten van loting.

Toelichting

Krachtenveld

³ Inspectie van het onderwijs (2023), Selectie in het hoger onderwijs: criteria, instrumenten de borging van kansengelijkheid, 85.

⁴ In beeld te brengen bij welke opleidingen er gebruik wordt gemaakt van decentrale loting en welke instrumenten er bij de selecties worden toegepast. DENK Ergin 2024 (tegen: PVV, VVD, BBB, FVD, JA21)

- In juli 2024 publiceerde UNL het Kader selectie voor bacheloropleidingen. In het kader hebben universiteiten richtlijnen afgesproken over het vormgeven en evalueren van selectieprocedures. UNL heeft ambtelijk aangegeven geen voorstander te zijn van een nieuwe wettelijke verplichtingen omdat de universiteiten zelf al stappen zetten richting betere onderbouwing. De universiteiten zijn bereid om op de websites van instellingen helder te maken waarom gekozen is voor bepaalde procedures. Ook blijft UNL investeren in de naleving van effectieve vormen van selectie en onderlinge kennisdeling. In het najaar is UNL van plan om de afgesproken richtlijnen in het Kader Selectie te evalueren.
- De VH is vooralsnog niet van plan om extra stappen te zetten vanwege de bezuinigingen op het hbo en de administratieve lasten die gepaard gaan met alle voorgestelde maatregelen. De VH staat positief tegenover de optie om via de variawet de positie van de medezeggenschap te expliciteren, maar geeft aan dat het lastig is om hier op te sturen omdat deze processen zich diep in de organisatie afspelen.
- ISO en LSVb zijn voorstander van meer wettelijke verplichtingen voor opleidingen om hun selectieprocedure te onderbouwen en extern te laten toetsen. De studentenorganisaties staan positief tegenover de investering in scholing voor de medezeggenschap en verduidelijking van de rol van de medezeggenschap via de variawet.
- De ETHO brengt kennis en de kennisbehoefte rondom toegankelijkheid in beeld, ontwikkelt en bundelt deze kennis, en vervult een coördinerende en sturende rol in het toepasbaar maken en delen van deze kennis. De ETHO is ondergebracht bij NRO en wordt gefinancierd door OCW. De ETHO heeft een bijdrage geleverd aan het Handboek Selectie en ontwikkelt een digitale evaluatie-tool voor het evalueren van selectieprocedures.

Onderbouwing van selectieprocedures

- Uit onderzoek van de inspectie blijkt dat opleidingen hun selectiecriteria vaak goed weten te onderbouwen. Dat geldt in mindere mate voor de gehanteerde selectie-instrumenten en de wijze waarop de selectie wordt georganiseerd, zoals de manier van beoordelen of de samenstelling van een selectiecommissie. Volgens de inspectie is het belangrijk dat opleidingen een duidelijk onderscheid maken tussen selectiecriteria enerzijds (bijvoorbeeld cognitieve vaardigheden, studievaardigheden, motivatie of verwachting van de opleiding) en selectie-instrumenten anderzijds (een motivatiebrief, een interview, een C.V. of proefstudeertoets), én de organisatie/uitvoering. Daarnaast is het van belang dat voor alle drie de onderdelen (criteria, instrumenten en organisatie-uitvoering) bewuste en onderbouwde keuzes worden gemaakt. Deze keuzes moeten enerzijds risico's op het benadelen van specifieke groepen studenten minimaliseren en anderzijds passen bij het doel van selectie.

- In 2023 verscheen een Handboek selectie.⁵ Dit handboek biedt handvatten voor de systematische inrichting en evaluatie van selectieprocedures. Centraal in het handboek staat het idee van alignment (afstemming). Alignment van selectie betekent dat de manier van selecteren aansluit op de inhoud en vorm van de opleiding. Het ontwerpen van een goede selectieprocedure vereist dat opleidingen een duidelijke doelpopulatie formuleren en een procedure ontwerpen die aansluit op de inhoud van de opleiding. Op deze wijze wordt ook voorkomen dat onnodige selectie-instrumenten en bias worden geïntroduceerd.

Huidig juridisch kader

- Instellingen kunnen voor ad- en/of bacheloropleidingen, waar het verwachte aantal aanmeldingen de capaciteit overschrijdt, een capaciteitsfixus instellen (artikel 7.53 WHW). Instellingen maken hiervan melding bij de minister van OCW (artikel 7.53 zesde lid WHW). Het aantal inschrijvingen kan ook worden beperkt op grond van de behoefte van de arbeidsmarkt (artikel 7.56 WHW). De opleiding is zelf verantwoordelijk voor de selectieprocedure, waarbij de centrale medezeggenschap adviesrecht heeft. De randvoorwaarden zijn wettelijk vastgelegd. Decentrale selectie dient uitsluitend plaats te vinden op basis van ten minste twee kwalitatieve criteria of loting (of een combinatie daarvan). Voorbeelden van kwalitatieve criteria zijn cognitieve vaardigheden, studievaardigheden, motivatie of verwachting van de opleiding.
- Een selectieprocedure valt onder de definitie van een algoritme, maar is niet automatisch ook een vorm van AI waarbij er sprake is van een zelflerend karakter.⁶ Vooralsnog zijn er geen wettelijke verplichtingen voor overheidsinstellingen en ook niet voor het hoger onderwijs om de inzet van algoritmen te verantwoorden. Ook vallen selectieprocedures (op dit moment) niet onder reikwijdte van de Europese AI verordening.⁷

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

n.v.t.

⁵ Schreurs, Steenman et al. Handboek Selectie Hoger Onderwijs (2023)

⁶ De Rekenkamer maakt onderscheid tussen algoritmes op basis van hun complexiteit, van eenvoudig tot complex. Een beslisboom is een voorbeeld van een eenvoudig algoritme. Keuzes van deze algoritmes zijn goed uit te leggen. Een voorbeeld hiervan is het bepalen van de hoogte van een uitkering. Een deep learning-algoritme is daarentegen een complex algoritme. Voorspellingen die dit soort algoritme maakt, zijn moeilijk te doorgronden, omdat het voor de beoordelaar niet zonder meer duidelijk is welke kenmerken van de data het algoritme zwaar laat meewegen.

⁷ Handreiking Algoritmeregister, De essentie is dat AI is opgebouwd uit algoritmes. Maar niet alle algoritmes zijn AI.